

Mülkiyet Hakları ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: AB Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme

Ahmet Yılmaz ATA
ayata@gantep.edu.tr

Ahmet ŞAHBAZ
sahbaz@gantep.edu.tr

The Relationship between Property Rights and Economic Growth: An Empirical Analysis on EU Countries

Abstract

In recent years, the concepts of institution and institutional structure have become one of the most popular analyzing areas in the economic theory. Especially, in new growth theory, these concepts have focused on the economic growth. Property rights are considered one of the most important aspects of the institutional structure and are regarded as an important indicator of economic growth in the process. In this study, in the 27 European Union member countries, the impact on economic growth of property rights has analyzed by using cross-sectional method. According to the findings of the study, it has determined that property rights have positive effects on economic growth.

Keywords : Economic Growth, Institutional Structure, Property Rights.

JEL Classification Codes : O11, K11, I23, E11, E02.

Özet

Son yıllarda, kurum ve kurumsal yapı kavramları, iktisat teorisince incelenilen en popüler kavramlardan biri olmuştur. Özellikle, yeni büyüme teorileri, makro düzeyde ekonomik büyüme üzerinde kurumların ve kurumsal yapının etkileri üzerine odaklanmıştır. Mülkiyet hakları da bu kurumsal yapının ve ekonomik büyüme sürecinin en önemli unsurlardan biri olarak düşünülmektedir. Bu çalışmada, 27 Avrupa birliği üyesi ülkelerde mülkiyet haklarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi yatay kesit yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar mülkiyet haklarındaki iyileşmelerin ekonomik büyümeyi arttırdığı ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler : Ekonomik Büyüme, Kurumsal Yapı, Mülkiyet Hakları.

1. Giriş

Ülkelerin makro ekonomik göstergeleri üzerinde hangi unsurların etkili olduğu sorusu, bir çok teorik ve ampirik araştırmaya konu olmuştur. Önceleri makro ekonomik performans üzerinde sadece ekonomik unsurların etkisi vurgulanırken son dönemlerde, bu ekonomik unsurlarla birlikte toplumsal ve kurumsal unsurlara da vurgu yapılmaya başlanmıştır (Acemoğlu vd., 2000: 1262).

North'a (1997: 412) göre, demografik, teknolojik ve kurumsal özellikler ekonomilere niteliğini kazandıran ana öğelerdir. Buna göre, bireyin üretim gücünü belirleyen demografik yapı, insanın doğa üzerindeki gücünü belirleyen teknoloji düzeyi ve oyunun kurallarını belirleyen kurumsal çerçeve, herhangi bir zaman dilimindeki bir ekonominin göstereceği performansı biçimlendiren üç temel unsurdur.

Ülkeler arasındaki makro ekonomik performans farklarının ortaya çıkmasında yalnızca ekonomik nedenlerin değil aynı zamanda sosyal, hukuki, siyasal ve kültürel faktörlerinde önemli rollerinin olduğu, günümüz iktisat literatüründe en çok vurgu yapılan konuların başında gelmektedir (Acemoğlu vd., 2004; Knack ve Keefer, 1995; North, 2002). Bu bakış açısı doğrultusunda kurumsal yapı içerisinde giderek daha önemli bir unsur olarak kabul edilen mülkiyet hakları ile makro ekonomik performans arasında da göz ardı edilemeyen bir etkileşimin olduğu ifade edilmektedir (Bardhan, 2005: 500; Besley ve Ghatak, 2010: 4526). Özellikle son dönemlerde mülkiyet haklarının, makroekonomik performans üzerindeki etkilerine vurgu yapan çok sayıda araştırmalar yapılmıştır (Knack ve Keefer, 1995; Hall ve Jones, 1999). *Bu çalışmaların da etkisiyle günümüzde, mülkiyet hakları ve ekonomik performans üzerine etkileri konusunda yeni ama yetersiz bir literatür oluşmaya başlamıştır* (Papageorgiou ve Turnbull, 2005: 271–272; Davidson, 2005: 568). Mülkiyet hakları ile ekonomik performans arasındaki ilişkiye dair genel kanı, mülkiyet haklarının, bir ülkenin ekonomik performansını (ekonomik büyüme), o ülkenin sahip olduğu beşeri, fiziki sermaye ile birlikte etkilediği yönündedir (Dincer, 2007: 826).

Bu çalışmanın temel amacı, mülkiyet hakları ile ekonomik büyüme arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda, öncelikli olarak mülkiyet hakları kavramsal boyutta ele alınıp, daha sonra en temel makroekonomik gösterge olan ekonomik büyüme üzerindeki etkisi teorik ve ampirik olarak irdelenecektir.

2. Mülkiyet Haklarının Tanımı ve Ölçülmesi

İktisat biliminin en temel sorunlarından, hangi kaynakların, nasıl ve kimin için kullanılacağına karar verilmesi gündeme geldiğinde, bir temel belirleyici unsur olarak mülkiyetin de inceleme kapsamına girmesi gerekmektedir (Alchian ve Demsetz, 1973: 16; Demir, 1996: 227).

Mülkiyet hakları, bireyin iktisadi hayatta var olan kıt kaynakları etkin biçimde kullanabilmeleri için yapılmış düzenlemelerdir. Bu haklar; bireyin, ya da toplumun mevcut kaynaklara ulaşım imkânlarını ortaya koymaktadır (Kama, 2010: 107). Bu anlamda mülkiyet hakkı, toplumdaki bireyler arasındaki bir sosyal anlaşmadır ve bu haklar, bireyler arasında eşyaya ait ilişkileri tanımlamaktadır (Oğuz, 2006: 74). En genel anlamda, *mülkiyet hakları, ekonomik mal ve hizmetlerin sahipliğini, kullanım hakkını ve devredilmesini düzenleyen sosyal normlar biçiminde tanımlanmaktadır* (Alchian ve Demsetz, 1973: 17; Besley ve Ghatak, 2010: 4526; Uzun, 2009: 292).

Mülkiyet, fiziki, finansal ve fikrî mülkiyet olmak üzere üç kategoriye ayrılabilir. Bunlardan fiziki mülkiyet kategorisine makine-teçhizat, bina, toprak vb. mallar dâhil edilebilir. Finansal mülkiyete hisse senedi, tahvil ve banka mevduatı gibi varlıklar ve son olarak fikrî mülkiyete de yaratıcı fikirlerden elde edilen ürünler (kitap, sanat eserleri, yeni buluşlar gibi) örnek gösterilebilir (Uzun, 2009: 292).

Alchian'a göre mülkiyet hakkı, herhangi bir ekonomik malın kullanımını tercih etmek için sosyal zorunlu bir haktır (Oğuz, 2003: 17). Mülkiyet hakkı, belirli bir kimseye verilmekte ve diğer mallar karşısında değişimi mümkün olabilmelidir. North'a (2002: 47) göre ise, mülkiyet hakkı, herhangi bir malın ya da kaynağın tüketilmesini, başkasına devredilmesini ve kontrol edilmesini kapsayan düzenlemeler olarak tanımlanmakta ve bu haklar kurumsal yapının bir unsurudur.

Bu kapsamda, mülkiyet hakları genel olarak dört ayrı hakkı içermektedir; (a) bir varlığın nasıl kullanılabileceğini belirleyen kullanım hakları, (b) bir varlıktan gelir elde etme hakkı, (c) başkalarının bir varlığı kullanmalarını engelleme hakkı, (d) bir varlığa ilişkin hakları başkasına transfer etme hakkıdır (Oğuz, 2003: 17; Besley ve Ghatak, 2010: 4527).

Mülkiyet haklarının ölçülmesi ya da belirli bir değer olarak saptanması önemli bir sorundur. Çünkü mülkiyet haklarını belirleyen kantitatif göstergelerin yada verilerin elde edilmesi oldukça zordur. Ancak mülkiyet haklarının nasıl bir yapı sergilediğini, iktisadi ve sosyal alanda gözlemleyerek saptamak mümkündür. Bu çerçevede günümüzde mülkiyet haklarının derecesini saptamak için kullanılan en temel yöntem, *anket* verileridir. Ülkelerarası mukayeseli analizlerde ve ampirik çalışmalarda sıklıkla kullanılan göstergeler, uluslararası kuruluşlar ve özel araştırmacılar tarafından yapılan anketler neticesinde oluşturulan indekslerdir. Bu çalışmalar, özel firmalar, uluslararası organizasyonlar, iş adamları, vatandaşlar ile yüz yüze ya da telefonla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler kullanılarak hazırlanmaktadır (Mocan, 2004: 9). Bu konuda özellikle, "*Uluslararası Mülkiyet Hakları İndeksi-International Property Rights Index (IPRI)*" den yararlanılmaktadır. Bu indeks, Mülkiyet Hakları İttifakının (Property Rights Alliance) çabalarıyla oluşturulmuş ve ilk olarak 2007 yılında yayınlanmıştır. İndekse göre ülkeler 3 ayrı kategoride değerlendirmekte olup, bunlar; *siyasi/hukuki mülkiyet hakları*,

maddi mülkiyet hakları ve fikri mülkiyet haklarıdır. Bu 3 ayrı kategori ile ilgili değerlendirmede göz önünde tutulan kıstaslar Tablo: 1'de gösterilmektedir (IPRI, 2010: 22).

Tablo: 1
Mülkiyet Hakları İndeksinin Hesaplanmasında Kullanılan Kıstaslar

Yasal ve Siyasi Ortam(LP)	Fiziki Mülkiyet Hakları (PPR)	Fikri Mülkiyet Hakları (IPR)
- Yargı Bağımsızlığı - Mahkemelere Güven - Siyasi İstikrar - Rüşvet	- Fiziki Mülkiyet Haklarının korunması - Mülkiyetin Kaydı - Ödünçlere Giriş	- Fikri mülkiyet Haklarının korunması - Patent Koruma - Telif Haklarının çalınması - Ticari markaların korunması

Kaynak: International Propert Rights Index Report (IPRI), 2010: 23.

IPRI raporunun değişkenleri ve hesaplama yöntemi şu şekilde özetlenebilir: İndekste üç ana başlık altında 11 değişken bulunmaktadır (IPRI, 2010: 22; Uzun, 2009: 293):

1. *Yasal ve Siyasi Ortam (LP):* bir ülkenin yasal ve siyasi sisteminin yapısı ve onun mülkiyet haklarının önemine ve korunmasına yönelik olarak sahip olduğu özellikler yer almaktadır: Burada yargı bağımsızlığı, mahkemelere güven, siyasi istikrar ve rüşvet alt değişkenleri yer almaktadır.
2. *Fiziki Mülkiyet Hakları (PPR):* ile özel mülkiyet haklarının güvence altına alınması açısından temel teşkil eden üç alt değişken ifade edilmektedir. Bunlar: Fiziki mülkiyet haklarının korunması, Mülkiyetin kaydı ve Ödünçlere giriş olarak belirtilmektedir.
3. *Fikri Mülkiyet Hakları (IPR):* ile her hangi bir ülkede fikri ve sinai alanlarda sağlanan mülkiyet güvencesinin yapısı ve özellikleri değerlendirilir. Bu değerlendirme, dört başlık altında gerçekleşir. Bunlar: Fikri mülkiyet haklarının korunması, Patent koruma, Telif hakkının çalınması ve ticari markaların korunması şeklinde tanımlanır.

IPRI'nin değeri 0 ile 10 arasında bir değer almaktadır. 10 değeri, mülkiyet hakları korunmasında en üst seviyeyi yansıtırken, 0 değeri, mülkiyet haklarında güvence olmadığını gösterir. Genel mülkiyet hakları göstergesinin yanında her bir alt değişkene de 0 ile 10 arasında derece verilmekte ve 10 en üst dereceyi, 0 en alt dereceyi ifade etmektedir.

Yine bununla birlikte, ülkelerin sahip olduğu mülkiyet haklarının derecesinin belirlenmesinde, Kanada merkezli Fraser Institute tarafından 1996 tarihinden itibaren yayınlanan “Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu”ndan da (Economic Freedom of the World) yararlanılmaktadır. Bu raporda yer alan, “Ekonomik Özgürlük Endeksi- Economic Freedom Index”, International Country Risk Guide (Uluslararası Ülke Risk Rehberi) ve Global Competitiveness Report (Küresel Rekabet Raporu) tarafından yayınlanan anket verilerinden elde edilen 18 araştırma temelli değişkeni de kapsayan 38 değişken ihtiva etmektedir. Endekste 0, mülkiyet hakları güvencesinin en zayıf olduğu; 10 ise mülkiyet hakları güvencesinin en fazla olduğu bir yapıyı göstermektedir (Gwartney ve Lawson, 2004: 5–6).

3. Mülkiyet Hakları ve Ekonomik Büyüme

3.1. Literatür

Liberal iktisadi öğretinin ortaya çıkışından bu yana mülkiyet haklarının güvence altına alınmasının ekonomik büyüme ve kalkınma sürecini olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmektedir. Teorik olarak yıllarca savunulan bu düşünce, son dönemlerde ampirik çalışmalarla da ispatlanmaya çalışılmaktadır. Gerçekleştirilen bu çalışmalara göre genel kanı, mülkiyet haklarının tam ve etkin bir şekilde güvence altına alındığı ülkelerin başta ekonomik büyüme ve kişi başına düşen gelir düzeyi olmak üzere birçok açıdan diğer ülkelerden daha iyi konumda olduklarını göstermektedir (Dincer, 2007: 825).

İktisat literatüründe, mülkiyet haklarının makroekonomik performans üzerindeki etkileri konusu ile ilgili bir takım çalışmalarda mülkiyet haklarının etkileri daha farklı yöntemlerle de irdelenmektedir. Örneğin bu tür çalışmalarda mülkiyet hakları yerine bir alt bileşimi olan fikri mülkiyet hakları, sınaî mülkiyet hakları temel gösterge olarak tercih edilmektedir. Bu konu ile ilgili son dönem çalışmalarında ekonomik büyüme/kalkınma için daha önemli hale geldiği düşünülen fikri mülkiyet hakları üzerindeki araştırmaların arttığı görülmektedir. Ama yinede, mülkiyet haklarının makro ekonomik performans üzerine etkileri ile ilgili literatürün tam anlamı ile gelişmediği, yeni ve gelişme sürecinde olduğu ifade edilmektedir (Uzun, 2009: 296).

Dincer (2007) yaptığı bir çalışmada, mülkiyet hakları ile ekonomik performans arasındaki ilişkiyi test etmiştir. Yazar, ekonomik performans olarak, ekonomik büyüme göstergesini temel almış ve Neo-klasik büyüme modeli çerçevesinde, bir büyüme modeli oluşturmuştur. Bu modelde, ekonomik büyüme, bir ülkenin beşeri ve fiziki birikimi neticesinde belirlenmektedir. Çalışmada, ekonomik büyüme, beşeri ve fiziki sermaye birikiminin GSYİH üzerindeki etkisi, mülkiyet haklarının farklı derecede güvence altına alındığı bir yapıda irdelenmiştir. Buna göre mülkiyet haklarının güvencesinin zayıf, orta ve yüksek derecede sağlandığı ekonomilerde beşeri ve fiziki sermayenin, ekonomik büyüme

üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, beşeri ve fiziki sermayenin ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkisi, mülkiyet haklarının güvencesinin zayıf olduğu ekonomik yapılarda daha az, mülkiyet haklarının güvencesinin yüksek olduğu ekonomilere ise daha yüksek bir şekilde gerçekleşmiştir. Netice, mülkiyet haklarının ekonomik büyüme üzerinde pozitif yönlü bir etkisi tespit edilmiştir.

Richardson (2005), Zimbabwe üzerine yaptığı bir çalışmada, bu ülkede özellikle 2000–2003 döneminde yaşanan ekonomik çöküntünün ana nedeni olarak, mülkiyet sistemindeki değişim olduğunu ortaya koymuştur. Yazar, 2000’li yıllarla birlikte, özel toprak mülkiyeti üzerinde görülen kısıtlamaların, ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilere yol açtığını, 1961–2003 dönemi 43 gözlemden yararlanarak en küçük kareler yöntemi ile regresyon analizi yaparak test etmiştir. Elde edilen bulgulara göre mülkiyet sistemindeki güvence ile ekonomik büyüme arasında doğrusal bir ilişkiye rastlanılmıştır.

Johnson vd. (2002) ülkelere ve firmalara ait verilerle yaptıkları çalışmada, mülkiyet haklarının güvence altında olduğu ekonomilerde yatırımların ve buna bağlı olarak da ekonomik büyümenin olumlu etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer bir bulguya, Branstetter vd. (2005), 1982–99 yıllarını baz alarak 16 ülke üzerine yapmış olduğu bir çalışmada da ulaşmıştır. Yazarlar, bu çalışmada, mülkiyet haklarındaki korumanın daha yüksek bir düzeyde olmasına yol açan bir dizi yeni düzenlemelerin gerçekleştiği ülkelere, ABD’deki çokuluslu şirketlerin, daha fazla teknoloji transferi gerçekleştirdiğini ortaya koymuşlardır. Yine Wilson (2008), benzer bir durumu Avustralya için test etmiş ve fikri mülkiyet haklarının yeteri kadar koruma altında olduğu ekonomilerde, yeniliklerin ve teknolojik yatırımların daha fazla gerçekleştiğine vurgu yapmıştır.

Clague vd. (1999), yaptıkları ortak bir çalışmada; ekonomideki finansal varlıklar üzerindeki mülkiyet güvencesinin, ekonomik performans üzerindeki etkisini, 95 ülke için 1970–1992 dönemlerini kapsayacak şekilde ele almışlardır. Yazarlar çalışmadan elde edilen sonuçlara göre finansal varlıklar üzerindeki mülkiyet güvencesinin ekonomik büyümeyi arttırdığını saptamışlardır.

Başka bir çalışmada ise Tornell (1997); ekonomik performans ile farklı mülkiyet rejimleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve şu bulgulara ulaşmıştır. Yazar, ortak mülkiyet sisteminden özel mülkiyet sistemine doğru gidildikçe, ekonomik performansın yani ekonomik büyümenin arttığını ortaya koymuştur. Aynı şekilde Zak (2002) da, benzer bulgulara ulaşmıştır.

Goldsmith (1995), yaptığı bir çalışmada, Mülkiyet haklarının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri test etmiştir. Yazar bu çalışmadan elde ettiği bulgular neticesinde, mülkiyet haklarının yeteri kadar güvence altında olduğu ülkelerde GSYİH’da ortalama %2,6’lık bir artışın sağlandığını, ama mülkiyet haklarının yeteri kadar güvence altında

olmadığı ve devlet müdahalesinin yoğun olduğu ülkelerde GSYİH artışının %1,1 düzeyinde kaldığını tespit etmiştir. Buna göre yazar, az gelişmiş ülkelerin mülkiyet haklarını daha güvenli bir duruma dönüştürdüklerinde ekonomik büyüme değerlerinde de daha hızlı bir artışa sahip olabileceklerini ifade etmiştir.

Torstennson (1994), 68 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi kapsayan ve yatay kesit analiz yöntemini kullandığı çalışmasında, mülkiyet hakları güvencesinin zayıf olduğu, ekonomilerde, negatif bir büyümenin gerçekleştiğini saptamıştır. Aynı şekilde Davidson (2005) yaptığı bir çalışmada, 1997 Asya krizini ve nedenlerini incelemiş ve zayıf mülkiyet hakları yapısının krizde rolü olduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak literatürdeki yaygın görüş, mülkiyet haklarının ekonomik büyümeyi arttırdığına vurgu yapmaktadır. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalardan bazıları ve bu çalışmalardan elde edilen etkileşim yönü Tablo: 2’de özet olarak verilmiştir.

Tablo: 2
Mülkiyet Hakları-Ekonomik Büyüme Arasındaki Literatür Özeti

	Dincer (2007)	Richardson (2005)	Goldsmith (1995)	Torstennson (1994)	Zak (2002)	Tornell (1997)	Clague ve Diğ. (1999)
Büyüme							
Mülkiyet Hakları Güvencesi	+	+	+	+	+	+	+

3.2. Teorik Çerçeve

Klasik iktisat teorisi mülkiyet haklarının, ekonomik büyüme ve kalkınmanın gerçekleşebilmesi için gerekli bir ön şart olduğunu ifade etmektedir (Besley ve Ghatak, 2010: 4526; Norton, 1998: 233). Hatta De Soto (2000) mülkiyet haklarının, büyümenin motoru olduğunu ifade eder.

Mülkiyet haklarının ekonomik performans üzerindeki etkisindeki temel argüman, bu kavramın bireyin ekonomik davranışını şekillendiren güdü ve motivasyonları belirlemesidir (Furubotn ve Pejovich, 1972: 1139; Leblang, 1996: 7). Buna göre mevcut mülkiyet yapısı, toplumdaki ekonomik dürtü ve teşvikleri etkilemekte ve bu dürtü ve teşvikler, bireysel ihtiyaçları, tercihleri ve gereksinimleri belirlemektedir. Böylelikle kurumsal yapının yönlendirdiği birey, iktisadi davranışlarını da buna göre şekillendirerek ekonomik yapının da oluşmasında ve değişmesinde rol oynamış olur (Nee, 2003: 33). Örneğin, mülkiyet haklarının olmadığı bir kurumsal yapıda bireyler, yeni fiziksel sermaye biriktirmek için ve yeni teknolojik yatırımlar için çok fazla istekli olmazlar. Böyle bir durumda ekonomik performansı olumsuz etkilemektedir (Acemoğlu vd., 2004: 2).

Smith, ulusların zenginliğinin yegâne yolu olarak, işbölümü, mülkiyet hakları ve uzmanlaşmayı ifade etmiştir. Ona göre, üretim sürecinde iş bölümü ve uzmanlaşmadan etkin bir şekilde yararlanan, mülkiyet haklarını güvence altına alan ülkeler zenginlik içinde yaşacaklardır. Buna göre, mülkiyet hakları ile ekonomik gelişme arasında doğrusal bir ilişki vardır (Levine, 2005: 3; Brunt, 2011: 1). Mises'e göre ise özel mülkiyet, ekonomik büyümenin temel şartıdır. Çünkü daha öncede tanımlandığı gibi, bireylerin varlıklar üzerindeki mülkiyet hakları; o varlıkları kullanmak, onlardan gelir elde etmek ve istedikleri zaman da başkasına devretmek haklarını ifade etmektedir. Mülkiyetin bu şekilde kolayca el değiştirmesi, kaynakların daha az etkin kullanandan daha etkin kullanana doğru el değiştirmesine neden olabilir ki bu durum, işbölümü ve uzmanlaşma yol açarak kıt kaynakların daha etkin kullanılmasına, üretimin artmasına ve nihayetinde ekonomik gelişmeye olumlu katkı sağlayabilir (Besley ve Ghatak, 2010: 4528; Oğuz, 2003: 22).

Mülkiyet haklarının olmadığı bir durumda ticaret de söz konusu olmayacaktır. Çünkü ekonomik mübadele, kısaca mülkiyet haklarının değişimidir. Mülkiyet haklarının tam olarak tanımlandığı bir durumda ise ticaretten elde edilen kazançlar maksimize edilmiş olacaktır. Dolayısıyla mülkiyet hakları daha iyi tanımlandıkça, ticaretten elde edilen kazançlar da artarak ekonomik gelişme sağlanmış olacaktır (Oğuz, 2003: 22).

Mülkiyet haklarının varlığı, kişileri kayıtdışı piyasadan kayıtlı piyasaya doğru iten önemli etkenlerden biridir (Leblang, 1996: 8). Mülkiyet hakları ile birlikte bireysel sorumluluk da artmaktadır. Yasadışı ve kayıtdışı sektörlerinin yerini yasal ve kayıtlı ekonomi almaktadır. Yeteri kadar iyi tanımlanmış ve korunmuş bir mülkiyet hakları sisteminin varlığı, piyasada yapılan mübadelelerin de güvence altına alınmasını sağlayarak kayıtdışı ve yasadışı ekonomik faaliyetlerin azalmasına neden olabilir (Dincer, 2007:826). Örneğin, sahip olduğunuz otomobilin ruhsatında başka bir isim varsa sizin sahipliğiniz kayıtdışıdır. Böyle bir durumda arabanızla yasak yere park ettiğinizde bunun cezai sorumluluğu size değil arabanın sahibine ait olmaktadır ki böyle bir durum yasal sistem karşısında sizden hesap sorulmasını zorlaştırmakta hatta çoğu zaman imkansız hale getirmektedir. Netice itibariyle etkin bir mülkiyet haklarının söz konusu olmadığına üstlendiğiniz maliyetlerin azalması, yasadışı olarak yapabileceğiniz faaliyetleri artırarak kayıtdışı, suç, yolsuzluk gibi ekonomik gelişmeyi sekteye uğratan durumların ortaya çıkmasına yol açabilecektir (Oğuz, 2003: 24).

İnsel'e göre (1991: 19), iktisadi büyümenin toplumlar açısından süreklilik gösterebilmesi için girişimcilerin geleceğe dair öngörülerinin kesin ve doğru olabilmesi gerekir. Mülkiyet haklarının daha iyi tanımlanması, ekonomik hayatta belirsizliğin yok olmasına, işlem maliyetinin azalmasına, kaynakların daha etkin dağılımına ve kullanımına yol açarak ekonomik gelişmeye katkı sağlayacaktır (Oğuz, 2003: 91; Leblang, 1996: 8). Aynı zamanda mülkiyet haklarının tam olarak tanımlanmadığı ekonomilerde, yani bireylerin bir kaynak üzerinde başkalarını dışlayıcı ve transfer edilebilir haklara sahip

olmadığı durumlarda, ortak mülkiyete açık kaynakların aşırı ve etkinsiz kullanılması nedeniyle sosyal kayıplar ortaya çıkabilmektedir (Demsetz, 1967: 351).

Chang (2001)'göre, İktisadi büyümenin en temel unsuru, teknolojik ilerlemedir. Teknolojik açıdan yeni buluş ve icatlar, verimliliğin ve iktisadi büyümenin lokomotifidir. Ülkelerin tarihi deneyimleri, patent sisteminin ülkelerde uygulanması ve belli bir koruma altına alınmasının AR-GE faaliyetlerinin artmasına ve buna bağlı olarak da ülke ekonomilerinin hızla geliştiğini ortaya koymaktadır. Aynı şekilde etkili bir patent sistemi yatırım kararlarını olumlu yönde etkileyerek de büyümeye olumlu katkı sağlayabilmektedir.

Mevcut yasal durum, mülkiyet haklarında yeterli bir güvence sağlamak noktasında yetersiz kalan bir yasal yapı, ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilere yol açabilecektir (Blume ve Voigt, 2007: 516–17; Canto, 1985: 54). Mülkiyet hakları yeterli düzeyde korunmadığı ve güvence altına alınmadığı durumlarda, bireyler ve firmalar yatırımlarını ve birikimlerini verimli faaliyetlere yöneltmekte isteksiz davranabilirler ki bu durum da ekonomik büyüme ve kalkınmayı olumsuz etkileyebilir (Dursun, 2005, 175; Lewer ve Saenz, 2005: 157; Canto, 1985: 53). Aynı şekilde, mülkiyet haklarının güvence altına alındığı ekonomik sistemlerde bireylerin çalışma arzusu daha fazla olacaktır. Bir ekonomik sistemin en temel ihtiyacı, bireyin çalışma gücünü ve potansiyeli artırarak aktif duruma getirebilmek ve bunu üretim sürecine dâhil edebilmektir. Bireyler, sahip oldukları üretim faktörlerini, mülkiyet haklarının güvence altında olduğu ekonomilerde daha yoğun bir şekilde üretim sürecine dâhil ederek ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlayacaklardır (Dursun, 2005: 185; Dincer, 2007: 827). Örneğin, North ve Barry (1989), 1968 yılından sonra gerçekleştirilen yeni anayasal ve kurumsal düzenlemelerin İngiltere'deki ekonomik yaşamı nasıl etkilediğini irdeleyen ortak çalışmalarında, şu bulguya ulaşmışlardır. Onlara göre, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için, hükümetin mülkiyet ve sözleşme hakkını güvence altına alan bir takım düzenlemeleri sağlaması gereklidir. Eğer mülkiyet haklarının yeteri kadar korunmadığı ekonomilerde, bireyler ya da girişimciler, sahip oldukları kaynakları, yenilikler, uzmanlaşma gibi verimliliği artıracak alanlara aktarmak yerine, sahip oldukları varlıkları korumak gibi etkinsiz alanlara aktaracaklardır. Böyle bir durum ise, ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilere yol açacaktır (Demsetz, 1967: 350).

Mülkiyet hakları ile ilgili düzenlemelerin açık ve net bir şekilde yapılması yabancı sermayenin ve ileri teknolojinin ekonomilere kazandırılması açısından oldukça önemlidir. Çünkü mülkiyet haklarına duyarlı ekonomiler aynı zamanda yabancı sermayeye daha güvenli bir iktisadi ortam hazırlayacaktır. Böyle bir durum yabancı sermayenin bu tür ekonomiye yönelmesini sağlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında ekonomik büyümenin sürecinde kaynak ihtiyacı olan ülkelerin, daha fazla yatırımı çekebilmesi için mülkiyet haklarının güvencesi ile ilgili düzenlemelere önem vermeleri gerekir (Uzun, 2009: 298).

Bir toplumsal yaşamda özel mülkiyet haklarının olması ekonomik etkinliğin sağlanabilmesi için çok önemlidir. Çünkü özel mülkiyet bireylere kaynakları kullanma ve devretme noktasında serbestlik tanımaktadır. Bu serbestlik kaynakların daha etkili bir şekilde dağılmasına ve kullanılmasına imkân vermektedir (Demsetz, 1967: 349). Başka bir açıdan bakıldığında özel mülkiyet haklarının varlığı rekabet ortamının oluşmasına katkı sağlamakta ve bu rekabet ortamı iktisadi etkinliği artırmaktadır (Alchian, 1977: 127–129).

Kısacası, oluşturduğu çalışma ve yatırım saiklerinden dolayı, güçlü bir mülkiyet hakkının varlığı, ekonomik gelişmenin başlıca yürütücüdür. *Sonuç olarak günümüzde serbest ekonomik sistemi savunanlara göre, mülkiyet hakları ekonomik gelişmenin temel kurumlarından birisidir.*

4. Model ve Veri Seti

Bu çalışmada mülkiyet hakları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki yatay kesit yöntemi kullanılarak tahmin edilecektir. Yapılacak olan tahminlerde mülkiyet hakları ile ekonomik büyüme arasında ilişkinin olup olmadığı araştırılacaktır. Çalışmanın örneklemini Avrupa Birliği'ne üye 27 ülkenin 2010 yılı verileri temel alınarak seçilmiştir. Tablo: 3'de seçilen örnekleme yer verilmiştir.

Tablo: 3
Analize Dâhil Edilen Ülkeler

Belçika	Fransa	İtalya
Bulgaristan	Avusturya	Polonya
ÇekCumhuriyeti	Kıbrıs	Portekiz
Danimarka	Letonya	Romanya
Almanya	Litvanya	Slovenya
Estonya	Lüksemburg	Slovakya
İrlanda	Macaristan	Finlandiya
Yunanistan	Malta	İsveç
İspanya	Hollanda	İngiltere

4.1. Ampirik Model

Ekonometrik modelin temel amacı, mülkiyet haklarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmektir. Bu modeli tahmin etmek için çalışmada ilave değişkenler de kullanılarak modelin teorik temelleri güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ekonomik büyümenin temel belirleyicileri olan fiziki sermaye, beşeri sermaye, işgücü ve toplam dış ticaret hacmi değişkenleri de açıklayıcı değişken olarak modele ilave edilmiştir. Modelde yer alan değişkenlerden kişi başına GSYİH ve ticaret hacmi

değişkenlerinin doğal logaritmaları alınarak modele dâhil edilmiştir. Diğer değişkenlerden üç tanesi sırasıyla işgücü, fiziki sermaye ve beşeri sermaye değişkenleri oran ve mülkiyet hakları ise endeks değerlerden oluşmaktadır.

$$Y = f(\text{KBIV}, \text{FIZIKI}, \text{BESERI}, \text{MHI}, \text{TRD})$$

Tahmin edilen modelin kalıbı ise şu şekilde kurulmuştur:

$$\text{LNKBGSYIH}_i = c + \beta_1 \text{KBIV}_i + \beta_2 \text{FIZIKI}_i + \beta_3 \text{BESERI}_i + \beta_4 \text{MHI}_i + \beta_5 \text{LNTRD}_i + u_i \quad 1$$

Denklem (1)'de i alt indisi her bir değişkendeki kesitleri, u_i hata terimini ifade ederken, c ise sabit terimi ifade etmektedir.

4.2. Veriler

Modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler 2010 yılına aittir. Bu değişkenlere ait tanımlayıcı bilgiler ve elde edildikleri kaynaklar aşağıda açıklanmaktadır:

Ekonomik Büyüme: Çalışmamızda ekonomik büyüme göstergesi olarak kişi başına GSYİH verileri kullanılmıştır. Kişi başına GSYİH verileri Avrupa Birliği resmi istatistik sayfası Eurostat'tan elde edilmiştir.

Mülkiyet Hakları: Ülkelerin sahip olduğu mülkiyet yapısını göstermek içinde, "*Uluslararası Mülkiyet Hakları İndeksi-International Property Rights Index (IPRI)*" den yararlanılmıştır. Bu indeks, Mülkiyet hakları İttifakının (Property Rights Alliance) çabalarıyla oluşturulmuştur. IPRI'nin değeri 0 ile 10 arasında değerler almaktadır. 10 değeri, mülkiyet hakları korunmasında en güçlü durumu yansıtırken, 0 değeri, mülkiyet haklarında güvence olmadığını gösterir (IPRI, 2010: 22).

Fiziki Sermaye: fiziki sermaye göstergesi olarak, brüt sabit sermaye yatırımlarının GSYİH içindeki payı alınmıştır. Fiziki sermaye verisi Eurostat'tan elde edilmiştir.

Beşeri Sermaye: beşeri sermayeyi ölçen oldukça farklı göstergeler bulunmaktadır. Modelde tercih edilen beşeri sermaye verisi olarak, literatürde sıklıkla tercih edilen bilim ve teknolojiadaki insan kaynağının 25–64 yaş grubundaki toplam işgücü içindeki payı kullanılmıştır. Beşeri sermaye verisi de Eurostat sayfasından elde edilmiştir.

İşgücü: İşgücü verisi olarak istihdam edilen kişi başına işgücü verimliliği kullanılmıştır. Bu veri önceki yıla göre yüzde değişim olarak ölçülmüştür. Bu veri de Eurostat sayfasından elde edilmiştir.

Ticaret Hacmi: Dış ticaretin büyüklüğünü ölçmek amacıyla, mal ve hizmet ihracatı ve ithalatı değerlerinin toplamı kullanılmıştır. AB ülkelerinin ticaret hacmi rakamlarına da Eurostat'tan ulaşılmıştır.

Bu değişkenlere ait özet ve değişkenlerin ekonomik büyüme üzerindeki olası beklenen etkileri Tablo: 4'te sunulmuştur.

Tablo: 4
Modelde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlanması ve Beklenen Etkileri

Değişken	Değişkenin Tanımı	Değişkenin Göstergesi	Değişkenin Kaynağı	Değişkenin Beklenen İşareti
LNKBGSYIH	Büyüme	Kişi başına milli gelir düzeyi	EUROSTAT	
KBIV	İşgücü	Kişi başına işgücü verimliliği	EUROSTAT	+
FIZIKI	Fiziki sermaye	Brüt sabit sermaye yatırımlarının GSYİH içindeki payı	EUROSTAT	+
BESERI	Beşeri sermaye	Bilim ve teknolojiadaki insan kaynağının 25–64 yaş grubundaki toplam işgücü içindeki payı	EUROSTAT	+
MHI	Mülkiyet hakları	Mülkiyet hakları indeksi	Property Rights Alliance	+
LNTRD	Ticaret hacmi	İhracat ve İthalat toplamı	EUROSTAT	+

4.3. Tahmin Sonuçları

Model tahminleri 1 nolu ekonometrik modele göre yapılmıştır. Bu bağlamda bağımsız değişkenler işgücü verimliliği, fiziki sermaye, beşeri sermaye, mülkiyet hakları ve dış ticaret hacminin bağımlı değişken olan kişi başına GSYİH üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Genel anlamda ekonometrik tahminlerin güvenilir olabilmesi için bazı diagnostik testlerin yapılması gerekmektedir. Bunlar; normal dağılım, sabit varyans, içsel bağıntı ve çoklu bağıntı sorunlarını taşıyıp taşımadığıdır. Yatay kesit analizinde ise, en yaygın görülen ekonometrik sorun kesit verileri ile çalışıldığından dolayı değişen varyans olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle yapılan tahminlerin değişen varyans sorunu giderilerek yapılması gerekmektedir (Wooldridge, 2001: 55).

Aşağıdaki Tablo: 5’de değişkenlere ait ortalama, medyan, maksimum, minimum ve standart sapma gibi temel istatistikî göstergeler yer almaktadır. Ayrıca Jarque Bera normallik sınaması sonuçlarına göre değişkenlere ait kalıntıların normal dağıldığını ileri süren boş hipotez p. Değeri %10’dan yüksek olduğu için reddedilememektedir. Bu nedenle H_0 kabul, yani değişkenler normal dağılıma sahiptir.

Tablo: 5
Değişkenlere Ait Temel İstatistikî Göstergeler

	BESERİ	FİZİKİ	LNKBGSYH	LNTRD	MHI	KBIV
Ortalama	40.59630	19.04074	9.728867	12.00371	6.896296	2.866667
Medyan	40.80000	19.10000	9.825526	11.99330	6.800000	3.400000
Maksimum	55.90000	24.70000	11.08828	14.60750	8.500000	8.500000
Minimum	23.90000	11.90000	8.160518	9.395192	5.300000	-2.400000
Standart Sapma	8.364186	2.698897	0.747427	1.404584	0.978807	2.347994
Jarque-Bera	0.681110	1.036942	1.314594	0.822448	1.702385	0.303734
P.değeri	0.711375	0.595430	0.518250	0.662838	0.426906	0.859103
N	27	27	27	27	27	27

Yatay kesit çalışmalarında dikkat edilmesi gereken başka bir durum ise, belirlilik katsayısı olarak bilinen, bağımlı değişkendeki değişmelerin ne kadarının bağımsız değişkendeki değişmeler tarafından açıklandığını gösteren R^2 ile ilgilidir. Yatay kesit verileri ile yapılan tahminlerden elde edilen R^2 ’lerin genel olarak küçük çıkmaktadır. Wallace ve Silver (1988:123)’e göre, R^2 ’nin 0,3 ve daha küçük çıkması yatay kesit analizlerinde sıklıkla görülmektedir. Studenmund (1992: 47) yatay kesit verilerinde 0.50 büyüklüğündeki bir R^2 ’nin iyi bir uygunluk olduğunu belirtmiştir (Ağır ve Kar 2010: 167). Bununla birlikte bu çalışmada yapılan tahminden elde edilen R^2 ’nin düşük olmadığını ifade etmek mümkündür.

Tablo: 6’da tahmin sonuçlarına yer verilmiştir. Bu tahminde “değişen varyans” sorunu White testi ile tespit edilmiştir. Tabloda değişen varyans sorununu dikkate alarak yapılan yeni tahmin sonuçları gösterilmektedir. Değişen varyansın düzeltilerek tahminin yeniden yapılmasında katsayı değerleri değişmemekte, bununla birlikte standart hataları değişmektedir.

Tablo: 6
Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: LNKBGSYIH			
Değişken	Katsayı ^H	t istatistiği	p-değeri
Sabit Terim	-5.783513***	-9.329778	0.0000
KBIV	0.081435***	3.287568	0.0035
BESERİ	0.026204*	1.752730	0.0942
FIZIKI	0.045258**	2.004073	0.0454
MHI	0.382674***	3.181704	0.0045
LNTRD	0.101810*	1.867657	0.0758
N	27		
R ²	0.846705		
F-statistic	6.057758		
Prob(F-statistic)	0.001273***		

***: %1 Anlamlılık düzeyi

** %5 Anlamlılık düzeyi

*%10 Anlamlılık düzeyi

H: Değişen Varyans sorunu düzeltilerek yapılan tahmini göstermektedir.

Tahmin sonuçlarına göre R2 değeri 0,84 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranı oldukça yüksektir. Bu sonucu modeldeki tüm eğim katsayılarının birlikte anlamlılığını test eden F istatistiği değeri (yaklaşık 6,058) de doğrulamaktadır. Yani modelde oldukça yüksek bir olasılıkla parametrelerin sıfırdan farklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Tabloda da görüldüğü üzere Avrupa Birliği üyesi ülkelerde mülkiyet hakları (MHI)'nda bir değişimin ekonomik büyüme üzerinde istatistiksel olarak yüzde bir düzeyinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre mülkiyet haklarındaki bir artışın ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Mülkiyet haklarındaki yüzde 1 oranında bir artış ekonomik büyümeyi yüzde 0,38 oranında arttırmaktadır.

Diğer bir değişken olan kişi başına işgücü verimliliği (KBIV) ile ekonomik büyüme arasında istatistiksel olarak yüzde bir düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca parametrenin beklenen işareti de beklendiği şekliyle pozitiftir. Bu nedenle işgücü verimliliği arttıkça ekonomik büyümenin de arttığı görülmektedir. İşgücü verimliliği yaklaşık yüzde 1 arttığı zaman, ekonomik büyümenin yüzde 0,08 oranında arttığı görülmektedir. Beşeri sermaye ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki pozitif yönlü ve istatistiksel olarak yüzde 10 düzeyinde anlamlıdır. Beşeri sermaye miktarı yüzde 1 arttığı zaman, ekonomik büyüme yüzde 0,026 oranında artmaktadır. Yüzde 5 anlamlılık düzeyine göre fiziki sermayenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi pozitif yönlüdür. Fiziki sermayenin GSYİH içerisindeki payın yüzde 1 oranında artması, ekonomik büyümeyi yüzde 0,045 oranında arttırmaktadır. Son olarak dış ticaret hacmi ile ekonomik büyüme

arasında istatistiksel olarak %10 düzeyinde geçerli bir ilişki vardır. Dış ticaret hacmindeki yüzde 1 oranındaki bir artış, ekonomik büyümeyi yüzde 0,10 oranında arttırmaktadır.

5. Sonuç

Son dönemlerde ekonomik büyüme ile ilgili teorik tartışmalar, büyümenin ekonomi dışı unsurları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda, ülkelerin siyasi, hukuki, sosyal ve kültürel olgular gibi kurumsal dinamiklerin, ekonomik büyümenin temel belirleyicisi olduğu görüşü, birçok bilim adamı ve düşünür tarafından tartışılmakta ve savunulmaktadır. Buradaki temel argüman, kurumsal yapıların, ekonomik aktörlerin davranışlarına sınırlama getirmesi, yönlendirmesi ve motive etmesidir. Dolayısıyla bu yapılardaki iyileşmeler refah oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Kurumsal yapının en önemli göstergelerinden biri olan mülkiyet hakları ile ekonomik büyüme arasında bir etkileşimin olduğu genel kabul gören görüştür. Buna göre, mülkiyet hakları güvencesinin daha iyi sağlanması; kaynak israfını önlemekte, piyasa aksaklıklarını ortadan kaldırılmasına imkân vermekte ve pozitif dışsallıklar yaratarak ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlamaktadır. Bunlara ilave olarak etkin bir mülkiyet hakları güvencesinin varlığı iktisadi hayatta belirsizliği ve işlem maliyetini azaltmakta, finansal kaynakların bir araya getirilmesini kolaylaştırmakta, teknolojik bilgi akımlarını hızlandırmakta ve son olarak girişimcileri teşvik ederek uzun dönemli ekonomik büyümeyi ortaya çıkarmaktadır. Kısacası, bu hakların daha iyi korunduğu kurumsal yapılar, ekonomik büyüme, gelişme ve verimlilik gibi iktisadi sonuçlar üzerinde etkili olan unsurlardır.

Hazırlanan bu çalışmada, mülkiyet hakları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki yatay kesit yöntemi kullanılarak tahmin edilmiştir. Bu çerçevede ekonomik büyümenin bir belirleyicisi olarak; neo-klasik büyüme modelindeki unsurlara ilaveten mülkiyet hakları da modele dâhil edilmiştir. Çalışmanın temel amacı, ekonomik büyüme ile mülkiyet hakları arasındaki ilişkiyi test etmeye yöneliktir. Bu kapsamda çalışmanın tahmin sonuçlarına göre, mülkiyet haklarındaki artışların/iyileşmelerin, ekonomik büyümeyi arttırdığı bulunmuştur. Yani, mülkiyet hakları güvencesinin daha yüksek olduğu ekonomilerde, ekonomik büyümede de olumlu bir değişim yaşandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca modelde kullanılan diğer açıklayıcı değişkenler ile ekonomik büyüme arasında da beklenen yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, işgücü verimliliğinde, beşeri sermayede, fiziki sermayede ve dış ticaret hacmindeki ortaya çıkan bir artış, ekonomik büyümede de olumlu bit etkiye yol açabilmektedir.

Kaynakça

- Acemoğlu, D. & J.A. Robinson (2000), “Why Did the West Extend the Franchise? Democracy, Inequality and Growth in Historical Perspective,” *Quarterly Journal of Economics*, 115, 1167–1199.
- Acemoğlu, D. & S. Johnson & J. Robinson (2004), “Institutions as The Fundamental Cause of Long-Run Growth”, *NBER Working Paper*, No. W10481, May 2004, 1–92.
- Ağır, H. & M. Kar (2010), “Türkiye’de Elektrik Tüketimi ve Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi İlişkisi: Yatay Kesit Analizi”, *Sosyoekonomi*, 2010EN, Özel Sayı, 149–176.
- Alchian, A. (1977), “Some Economics of Property Rights”, *Economics Forces Work*, in Liberty Press, 127–149.
- Alchian, A. & H. Demsetz (1973), “The Property Right Paradigm.” *Journal of Economic History*, 33(1), 16–27.
- Bardhan, P. (2005), “Institutions Matter, But Which Ones?”, *Economics of Transition*, 13(3), 499–532.
- Besley, T. & M. Ghatak (2010), “Property Rights and Economic Development”, D. Rodrik & M.R. Resenzweig (der.), *Handbook of Development Economics, Volume 5*, Published by Elsevier, The Netherlands: North-Holland, 4525–4595.
- Blume, L. & S. Voigt, (2007), “The Economic Effects of Human Rights”, *Kyklos*, 60(4), 509–538.
- Branstetter, L. & R. Fisman & C.F. Foley (2005), “Do Stronger Intellectual Property Rights Increase International Technology Transfer? Empirical Evidence from U.S.Firm-Level Data”, *NBER Working Paper*, No: 11516.
- Brunt, L. (2011), “Property Rights And Economic Growth: Evidence From A Natural Experiment”, *Institution For Samfunnsøkonomi Department of Economics*, SAM 20 2011 ISSN: 0804–6824.
- Canto, V.A. (1985), “Property Rights, Land Reform, and Economic Well-Being”, *Cato Journal*, 5(1), 51–66.
- Chang, H.-J., (2001), “Intellectual Property Rights and Economic Development: Historical Lessons and Emerging Issues”, *Journal of Human Development*, 2(2), 287-309.
- Clague, C. & P. Keefer & S. Knack & M. Olson (1999), “Contract-intensive Money: Contract Enforcement, Property Rights, And Economic Performance”, *Journal of Economic Growth*, 4, 185–211.
- Davidson, S. (2005), “The 1997–98 Asian Crisis: A Property Rights Perspective”, *Cato Journal*, 25(3), 567–582.
- De Soto, H. (2000), *The Mystery of Capital. Why Capitalism Triumph in the West and Fails Everywhere Else*, Basic Books, New York.
- Demir, Ö. (1996), *Kurumcu İktisat*, Ankara, Vadi Yayınları.

- Demsetz, H. (1967), "Toward a Theory of Property Rights," *American Economic Review*, 57, 61–70.
- Dincer, O. (2007), "The Effects of Propert Rights on Economic Performance", *Applied Economics*, 39, 825–837.
- Dursun, İ. (2005), "Ekonomik Özgürlükler ve Kalkınma", M. Kar ve S. Taban (der.), *İktisadi Kalkınmada Sosyal, Kültürel ve Siyasal Faktörlerin Rolü*, Ekin Kitabevi, Bursa, 171–198.
- Furubotn, E.G. & S. Pejovich (1972), "Property Rights and Economic Theory: A Survey of Recent Literature." *Journal of Economic Literature*, 10(4), 1137–1162.
- Goldsmith, A. (1995), "Democracy, Property Rights, and Economic Growth", *Journal of Development Studies*, 32(2), 157–174.
- Gwartney, J. & R. Lawson (2004), *Economic Freedom of the World 2004 Annual Report*, Vancouver: Fraser Institute.
- Hall, R.E. & C.I. Jones (1999), "Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker Than Others?", *The Quarterly Journal of Economics*, MIT Press, 114(1), 83–116.
- IPRI (2010), *International Property Rights Index Report 2010*, Property Rights Alliance.
- İnsel, A. (1991), "Siyasal Bir Süreç Olarak İktisadi Kalkınma II", *Birikim Dergisi*, 21, Ocak, 12–23.
- Johnson, S. & J. McMillan & C. Woodruff (2002), "Property Rights and Finance", *NBER Working Paper*, No: 8852.
- Kama, Ö. (2010), "Küreselleşmenin Mülkiyet Hakları Üzerindeki Etkileri", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2), 105–112.
- Knack, S. & P. Keefer (1995), "Institutions and Economic Performance: Cross-Country Tests using Alternative Measures," *Economics and Politics*, 7, 207–22.
- Leblang, D.A. (1996), "Property Rights, Democracy and Economic Growth", *Political Research Quarterly*, 49(1), 5–26.
- Lewer, J.J. & M. Saenz (2005), "Property Rights and Economic Growth: Panel Data Evidence", *Journal of Southwestern Economic Review*, 32, WestTexas University, 157–166.
- Levine, R. (2005), "Law, Endowments, and Property Rights", *NBER Working Paper*, No: 11502.
- Mocan, N. (2004), "What Determines Corruption? International Evidence From Micro Data", *NBER Working Paper Series*, No. 10460.
- Nee, V. (2003), "The New Institutionalism in Economics and Sociology", *CSES Working Paper Series*, No.4, November.
- North, D. (1997), "The Contribution of The Institutional Economics to And Understing of The Transition Problem", *UNU/WIDER 1997 Annual Lecture*, March.
- North, D. (2002), *Kurumlar, Kurumsal Değişim ve Ekonomik Performans*, Çev: G.Çağalı Güven, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayını.

- North, D. & W. Barry (1989), “Constitution and Commitment: The Evolution of Institutional Governing Public Choice in Seventeenth-Century England”, *The Journal of Economic History*, (49(4)), 803–832.
- Norton, S. (1998), “Poverty, Property Rights, And Human Well-Being: A Cross-National Study”, *Cato Journal*, 18(2), 233–245.
- Oğuz, F. (2006), “Mülkiyet Haklarının İktisadi”, *Kurumsal İktisat: Kurallar, Kurumlar ve Ekonomik Gelişmeler*, SPK Yayını, 2(194),73–90.
- Oğuz, F. (2003), *Mülkiyet Hakları*, Roma Yayınları, Ankara.
- Papageorgiou, C. & G.K. Turnbull (2005), “Economic Development and Property Rights: Time Limits on Land Ownership”, *Economic Development Quarterly*, 19(3), 271–283.
- Richardson, C.J. (2005), “The Loss of Property Rights and The Collapse of Zimbabwe”, *Cato Journal*, 25(3), 541–565.
- Tornell, A. (1997), “Economic growth and decline with endogenous property rights”, *Journal of Economic Growth*, 2, 219–50.
- Torstensson, J. (1994), “Property Rights And Economic Growth: An Empirical Study”, *Kyklos*, 47, 231–47.
- Uzun, M. (2009), “Mülkiyet Hakları ve Ekonomik Gelişme”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1), 291–308.
- Wallace, T.D. & J.L. Silver (1988), *Econometrics: An Introduction*, Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
- Wilson, T. (2008), “Intellectual Property and the Australian Economy”, *Institute of Public Affairs*.
- Wooldridge, J.M. (2001), *Econometric Analysis of Cross Section and Panal Data*, The MIT Press, Cambridge, London.
- Zak, P.J. (2002), “Institutions, Property Rights, And Growth”, *Louvain Economic Review*, 68, 55–73.

